

บทที่ 17

ผ้าปิดแผล ผ้าพันแผล และการดกแต่งบาดแผล

วิธีการใช้ปิดแผลและผ้าพันแผล ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของบาดแผลที่เกิดขึ้น
ณ ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย และขึ้นอยู่กับสถานที่ผู้ป่วยได้รับอุบัติเหตุ เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น
วิศกู่ที่อยู่ใกล้มือผู้ให้การปฐมพยาบาลย่อมมีคุณสมบัติประโยชน์มากที่สุด ผ้าปิดแผลและผ้าพันแผล
ที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค มีจำหน่ายตามห้องตลาดทั่วไป แต่เราสามารถทำผ้าปิดแผลและ
ผ้าพันแผลขึ้นใช้เองได้จากวัสดุเศษผ้าเหลือใช้ โดยการตัดผ้าหลาย ๆ ขนาด แล้วนำเข้า
เตาอบที่มีความร้อนสูง 350 องศาฟาเรนไฮต์ เป็นเวลานาน 3 ชั่วโมง หรือไม่ก็นำไปต้ม
ในน้ำเดือดเป็นเวลานาน 15 นาที ซึ่งแค่นี้ก็แห้ง แล้วรีดด้วยเตารีดให้เรียบร้อย สัมเก็บไว้
ในที่มิดชิด เพื่อเตรียมไว้ใช้ในกรณีฉุกเฉินต่อไป ผ้าชนิดชนิดนี้ไม่ควรนำมาใช้ เพราะผ้าใช้
ปิดแผลแล้ว จะติดเชื้อ ฉาบากต่อการทิ้งออก

ผ้าปิดแผล (Dressing)

ผ้าปิดแผล หมายถึงผ้าที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค ใช้ปิดบาดแผลที่เกิดจาก
อุบัติเหตุอย่างทันทีทันใด อาจจะเป็นผ้าที่กระเตรียมไว้แล้ว หรืออาจจะเป็นผ้าเช็ดหน้า
ผ้าเช็ดตัว ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้ากันเปื้อน ฯลฯ อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่ต้อง
มั่นใจว่าสะอาด

ผ้าพันแผล (Bandaging)

ผ้าพันแผล คือผ้าที่มีลักษณะเป็นม้วนหรือเป็นชิ้นยาว ๆ หรืออาจเป็นผ้า
สามเหลี่ยม ที่ใช้พันบาดแผลหีบองไปบนผ้าปิดแผลอีกชั้นหนึ่ง เพื่อช่วยไม่ให้ผ้าปิดแผลหลุด
ไถ่ง่าย

รูปนคของผ้าพันแผล

ผ้าพันแผลที่ดีต้องเป็นผ้าที่สะอาด ปราศจากเชื้อโรค ใช้ไถ่ง่ายและสะดวก
ผ้าพันแผลไถ่มาจาก

1. ผ้าขาวบางม้วนกลม ๆ เรานิยมเรียกว่าผ้าก๊อซ (gauze bandages) มีความยาวหลายฟุต และมีหน้ากว้างหลายขนาด อาทิเช่น 1, 2 หรือ 3 นิ้ว (มีจำหน่ายตามร้านขายยาทั่วไป)
2. ผ้ายืด (elastic bandages) มีขนาดกว้างและยาวหลายขนาด ตามความต้องการ เป็นที่นิยมมากในหมู่นักกีฬา เพื่อนำมาใช้พันข้อเท้า เพื่อไม่ให้ข้อเท้าแพลงหรือเคลื่อนไหวได้ง่าย
3. ผ้าสามเหลี่ยม (triangular bandages) เป็นผ้าที่มีฐานยาว 40 นิ้ว และมีเส้นทะแยงมุมยาวประมาณ 55 นิ้ว
4. ผ้าสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 1 ฟุต ยาว 6 - 8 ฟุต เพื่อใช้พันส่วนของร่างกายที่มีขนาดใหญ่ เช่น หัวอก หน้าท้อง หรือโคนขา
5. ผ้าอื่น ๆ ที่จำเป็น อาทิเช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าผูกคอ ผ้าคลุมผม ถุงเท้า หรืออื่น ๆ ที่สามารถจะใช้พันบาดแผลให้อยู่คงที่ได้

ประโยชน์ของผ้าก๊อซและผ้ายืด

1. เพื่อช่วยในการห้ามเลือด
2. เพื่อป้องกันเชื้อโรค
3. เพื่อป้องกันไม่ให้ผ้ายืดแผลเคลื่อนไหวหลุดได้ง่าย
4. ช่วยค้ำจุนให้อวัยวะที่บาดเจ็บได้อยู่นิ่ง
5. ถ้าจำเป็นต้องไร้เปลือก จะช่วยรักษาแผลให้อยู่แน่นอน
6. จะช่วยบรรเทาอาการเจ็บปวด
7. ช่วยป้องกันอวัยวะส่วนนั้นมิให้เสียรูปไปจากเดิม และช่วยแก้ไขอวัยวะเกี่ยวกับกระดูกที่พิการผิดที่ขึ้น
8. ให้ความอบอุ่น

การใช้ผ้าพันแผล

ผ้าพันแผลชนิดเป็นม้วน (Roll Bandage)

การใช้ผ้าพันแผลเป็นคือปอย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยความรู้และความชำนาญในการใช้ผ้าพันแผล หลักการสำคัญที่ควรปฏิบัติมีดังนี้

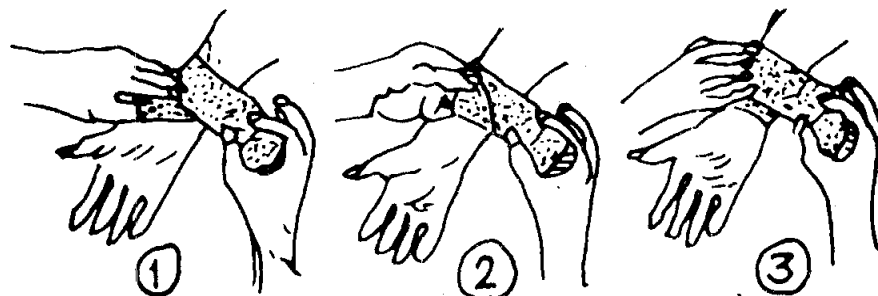
1. ไม่ควรพันผ้าให้แน่นหรือหวมจนเกินไป ข้อสังเกตง่าย ๆ ก็คือเมื่อพันผ้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ป่วยจะต้องบอกรู้สึกสบายดี ไม่อึดอัด เคลื่อนไหวได้สะดวก
2. ก่อนจะพันผ้าต้องมั่นใจว่าบาดแผลนั้นสะอาดดีแล้ว
3. การพันผ้าให้ปิดหลักหรือข้อที่ใกล้ที่สุด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเลื่อนหลุดของผ้า
4. การพันผ้าให้พันจากส่วนเล็กไปหาส่วนใหญ่ เมื่อพันเสร็จแล้วควรดูเปรียบเทียบกับบริเวณ
5. ถ้าเป็นการพันบริเวณนิ้วมือ หรือนิ้วเท้า ไม่ควรพันให้ผิวหนังของนิ้วมือ และนิ้วเท้าแนบชิดติดกัน ควรจะพันผ้าเข้าไปตามรอยของนิ้วมือและนิ้วเท้าด้วย
6. การพันบริเวณฝ่ามือและฝ่าเท้า ควรปล่อยให้เห็นปลายนิ้วมือและปลายนิ้วเท้า เพื่อจะสังเกตเห็นของนิ้วหนังและเล็บ ว่ามีโลหิตมาเลี้ยงเพียงพอหรือไม่
7. การเลือกขนาดของผ้าพัน ควรเลือกขนาดให้เหมาะสมกับอวัยวะที่ต้องการพันผ้า
8. เมื่อสิ้นสุดการพันผ้า ให้ปิดทับด้วยพลาสติก หรือก๊อชด้วยเชือกยึดหรือพลาสติก หรืออาจผูกด้วยสายผ้าของผ้าพัน แต่อย่าให้ลมที่ผูกอยู่ตรงบาดแผล

ลักษณะของการพันผ้า

การพันผ้ามีหลายลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การพันโคจร (Circular turn)

การพันรอบเป็นการพันผ้าโดยพันผ้าทำมุมตั้งฉากกับอวัยวะที่ต้องการพัน เมื่อพันผ้าแล้วให้พันทับที่เดิมไปเรื่อย ๆ ดังรูป

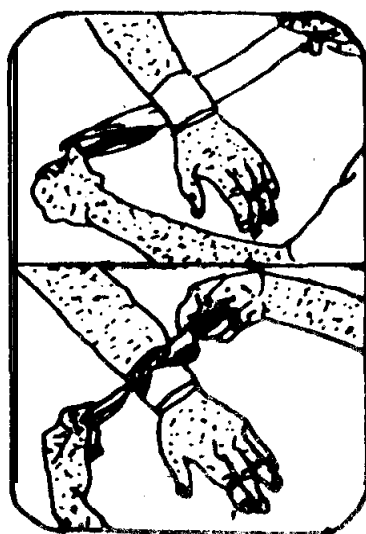

รูปที่ 1 เป็นการเริ่มต้นพันผ้า ให้จับม้วนผ้าทงายขึ้นจะได้คลี่ม้วนผ้า ออกได้สะดวก

รูปที่ 2 เป็นการเก็บชายผ้าพันโคจรขึ้นมา

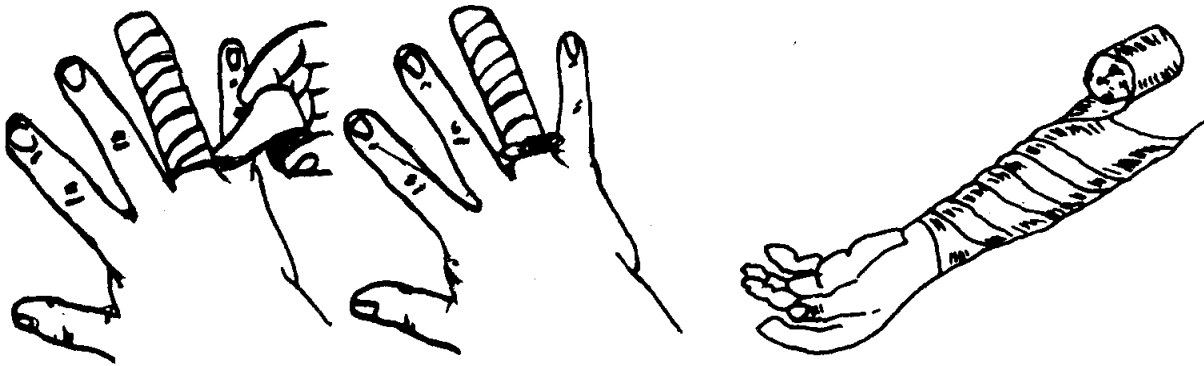
รูปที่ 3 เป็นการพันทับชายผ้าที่พันขึ้นมา พันโคจรรอบ ทำมุมตั้งฉากกับ อวัยวะนั้น และพันทับที่เดิมไปเรื่อย ๆ

เมื่อสิ้นสุดการพันแล้ว จะต้องเก็บชายผ้าพันให้เรียบร้อย โดยการไข ปลาสเตอร์ปิดทับ หรือไขเข็มกลัดซ้อนปลาย หรือตัดชายแถบออกเป็น 2 แฉก แล้วผูกทับ เป็นปมให้เรียบร้อย ดังรูป

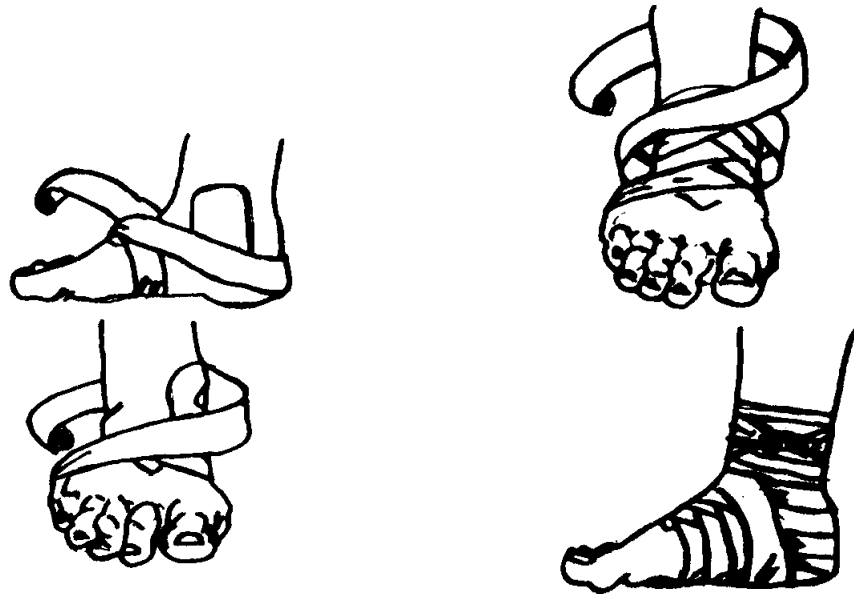
2. การพันแบบเกลียว (Spiral turn)

การพันแบบเกลียว ให้เริ่มต้นพันด้วยการพันรอบก่อน 2 - 3 รอบ แล้วตามด้วยการพันให้เชื่อมกันเป็นเกลียวประมาณ $\frac{1}{3}$ ของนิ้วพัน วิธีนี้เหมาะสำหรับการพันนิ้วมือ แขน และขา

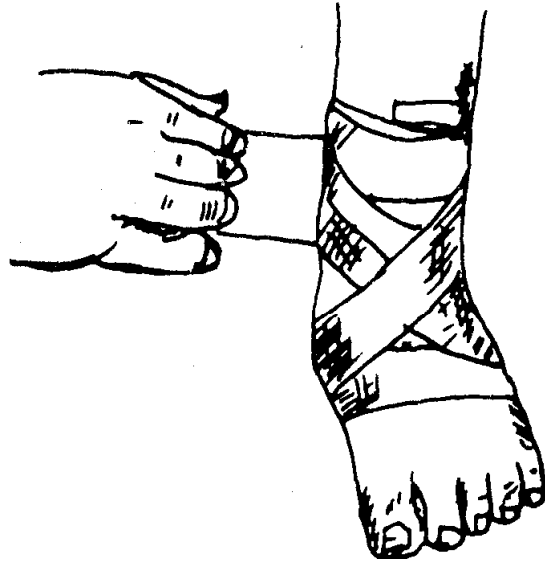
3. การพันทับกลับเป็นเกลียว (Spiral reverses)

การพันแบบนี้ให้เริ่มต้นด้วยการพันรอบสัก 2 - 3 รอบ แล้วพันเหลื่อมเป็นเกลียวกลับตอนที่พันมาถึงตรงกลางมือ ให้ายตรงกัน การพันแบบนี้มีผลดีกว่าการพันแบบเกลียว เพราะว่าพันได้แน่น กระชับกว่า เมื่อพันเสร็จให้จบลงด้วยการพันรอบอีก 2 - 3 รอบ การพันแบบนี้เหมาะสำหรับอวัยวะส่วนแขน ขา ข้อเท้า และน่อง

4. การพันเป็นรูปเลขแปด (Figure of eight)

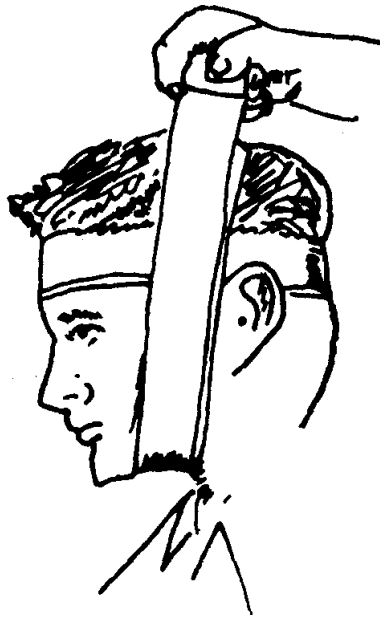
การพันให้เริ่มต้นด้วยพันรอบก่อน แล้วพันเป็นรูปเลขแปดไปเรื่อย ๆ เช่น จะพันที่ข้อเท้า ก็ให้เริ่มพันรอบที่ข้อเท้าแล้วพันโอบหลังเท้าไปพันข้อเท้าแบบพันรอบ แล้ววกกลับมาพันที่ข้อเท้าเป็นแบบเลขแปด ถ้าต้องการพันเพื่อให้อีกข้างยึดตรึงก็ไม่จำเป็นต้องพันหลายรอบ พันพอให้อีกข้างยึดตรึงก็ใช้ได้ แต่ถ้าต้องการพันเพื่อรักษาเกี่ยวกับข้อมือ ข้อเท้า เวลาเคล็ดหรือแพองก็ให้พันจนหมดข้อมือ

5. การพันเฉียงบริเวณขากรรไกร (Oblique bandage and jaw)

วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ป่วยที่มีบาดแผลที่ขากรรไกร หรือบริเวณหน้าตา
 การพันให้เริ่มต้นการพันรอบ 2 - 3 รอบ ที่หน้าตา แล้วพันอ้อมมาใต้คาง พันวกกลับ
 ไปทางด้านบนศีรษะ ให้สอดกับใบหูทั้งสองข้าง คือผ้าพันข้างหนึ่งอยู่ด้านบนหน้าหู อีกข้างหนึ่ง
 อยู่ด้านล่างหู

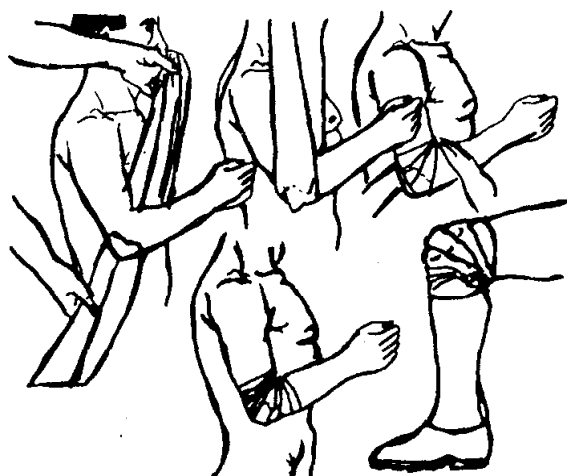

6. การพันผ้าที่ข้อศอกและที่เข่า

ทั้งข้อศอกและข้อเข่าเป็นสิ่งที่ต้องหัดเข้าและเหยียดออกอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดบาดแผลขึ้นแผลมักจะหายช้า เวลาใช้ผ้าพันแผลถ้าพันไม่ถูกวิธีจะทำให้ผ้าหลุดออกได้ง่าย วิธีพันให้ปฏิบัติดังนี้ ให้ข้อศอกและข้อเข่าให้ค้ำฉาก ใช้ผ้าพันที่มีขนาดกว้าง 4 - 6 นิ้ว เริ่มต้นด้วยที่กึ่งกลางความยาวของผ้าพัน ปิดตรงบริเวณบาดแผล ส่วนปลายของผ้าพันทั้งสองส่วนหนึ่งให้พันขึ้นค้ำนบน อีกปลายหนึ่งให้พันลงค้ำนล่าง พันโดยรอบไปเรื่อย ๆ เพื่อปลายผ้าทั้งสองไว้ผูกเป็นปมเมื่อการพันสิ้นสุดลง

การใช้ผ้าสามเหลี่ยม (Triangular bandage)

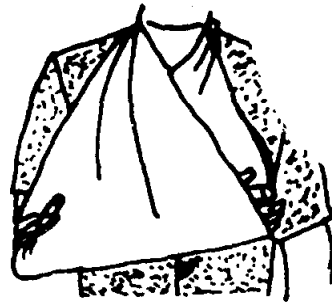
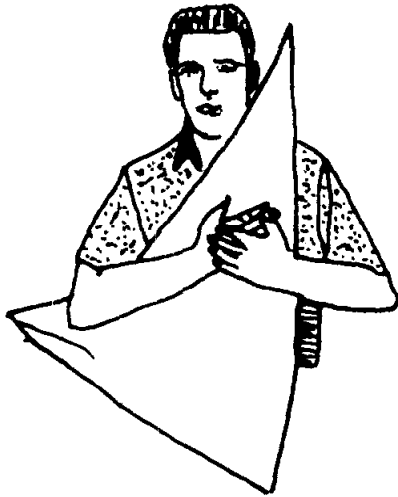
ผ้าสามเหลี่ยมอาจจะเป็นผ้าชนิดใดก็ได้ที่มีรูปสามเหลี่ยม หรือตัดแปลงมาจากผ้าสี่เหลี่ยมพับครึ่ง ตามเส้นทแยงมุมก็ได้ ขนาดของผ้าสามเหลี่ยมไม่แน่นอน จะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับความต้องการในการใช้กับอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใด ผ้าสามเหลี่ยมเป็นผ้าที่ใช้กันมากในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ดังนั้นเมื่อมีกระเป๋าปฐมพยาบาลควรมีผ้าสามเหลี่ยมรวมอยู่ด้วย ผ้าสามเหลี่ยมมีลักษณะดังนี้

การใช้ผ้าสามเหลี่ยมในลักษณะต่าง ๆ

1. ใช้เป็นผ้าคล้องแขน (Arm Sling)

ใช้สำหรับรองรับข้อศอก ต้นแขน และปลายแขน ในกรณีที่แขนเป็นแผลหรือกระดูกแขนหัก วิธีปฏิบัติก็เริ่มต้นด้วยการวางผ้าสามเหลี่ยมทาบลงไปบนตัวผู้ป่วย โดยให้มุมสามเหลี่ยมอยู่ด้านข้อศอก จับชายผ้าด้านล่างขึ้นไปผูกทับชายอีกข้างหนึ่ง ด้านข้างของคอ ให้ปลายแขนผู้ป่วยชี้ขึ้นเล็กน้อย เพื่อป้องกันการรวมที่นิ้วมือ ส่วนชายผ้าบริเวณข้อศอกให้ใช้เข็มกลัดคล้องปลายกักเอาไว้

2. ใช้เป็นผ้าพันศีรษะ

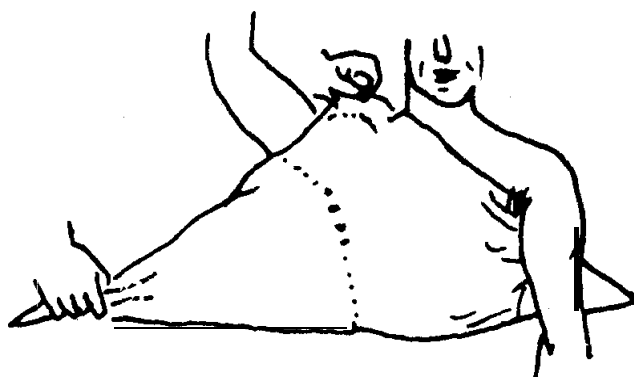
- 2.1 หักส่วนกว้างของผ้าขึ้นไปประมาณ 2 นิ้ว
- 2.2 จับส่วนที่พับให้อยู่ด้านนอก แล้ววางทาบกับหน้าผาก
- 2.3 จับส่วนปลายมาทางด้านหลัง แล้ววกกลับไปตีหน้าผาก มัดปลายทั้งสองข้างเข้าด้วยกันที่หน้าผาก
- 2.4 คึงชายผ้าที่เหลือ (มุมที่ 3) ให้ออกมาทางด้านหลัง
- 2.5 พับชายผ้าที่เหลือสอดเข้าแนวที่มัดไว้ให้สนิท

3. ใช้เป็นตัวพันหน้าอก

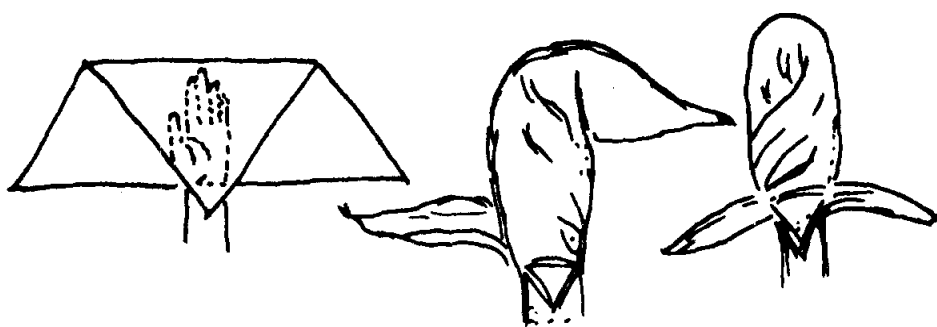
- 3.1 ให้นำมุมยอดของผ้าสามเหลี่ยมอยู่ที่หัวไหล่ข้างที่บาดเจ็บ
- 3.2 ปลายของผ้าสามเหลี่ยมอีก 2 ข้าง ให้สอดเข้าใต้แขน (รักแร้) ทั้งสองข้าง โอบไปผูกกันทางด้านหลัง โดยให้เหลือปลายผ้าข้างหนึ่งยาวไว้
- 3.3 ใบบนปลายผ้าที่เหลือยาวยาวไปผูกกับปลายผ้าค้ำที่อยู่บนหัวไหล่

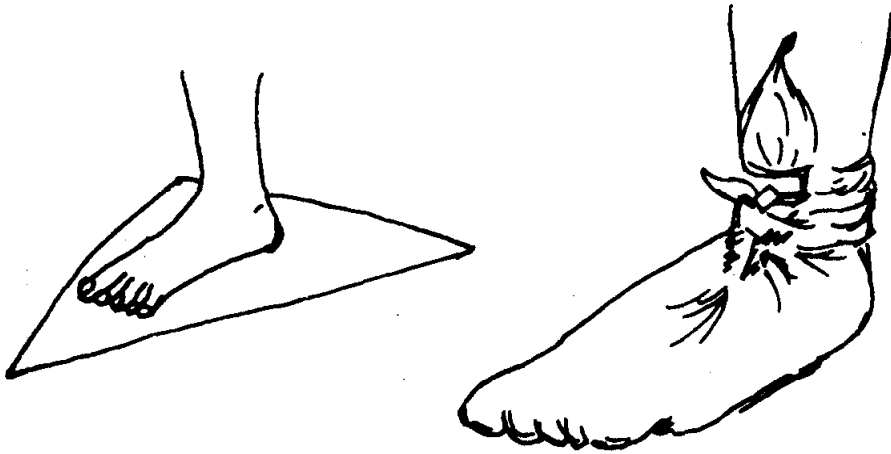
4. ใจเป็นอย่าสัมมือ

- 4.1 พับผ้าสามเหลี่ยมให้คนเข้าตามรูป
- 4.2 วางมือข้างที่ปากเจ็บลงบนผ้า
- 4.3 ใจปล่อยผ้าที่เหลือทั้งสองข้างพันสลับกันโดยรอบ
- 4.4 ดูกปลอกผ้าทั้งสองให้เรียบร้อย

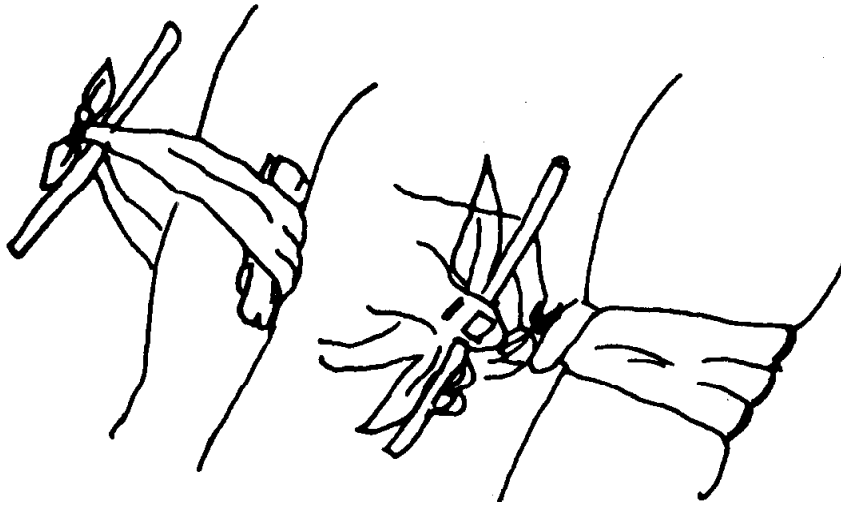
5. ไร่เป็นย่ำพันเท้า

- 5.1 พันย่ำสามเหลี่ยมให้แคบลง
- 5.2 ไร่เท้าวางลงตรงกึ่งกลางย่ำสามเหลี่ยม
- 5.3 พันน้ำโดยพันอ้อมฝ่าเท้าและข้อเท้า
- 5.4 ดูกษายทั้งสองข้างให้เรียบร้อย

6. ไร่เป็นพูนิกะ (ชะเนาะ)

- 6.1 พันย่ำสามเหลี่ยมให้มีขนาดกว้างประมาณ 2 - 3 นิ้ว
- 6.2 พันให้รอบเพื่อบนาคแผลที่มีไอซิกไหลออก
- 6.3 ดูกมกให้สนิท
- 6.4 ไร่ปากกา คินสอ หรือตะเกียบ สอดเข้าไป แล้วพันชะเนาะให้แน่น เป็นวิธีห้ามไอซิกที่ควิวิธีหนึ่ง

การทกตงบาคแผล

ความหมาย การทกตงบาคแผล หมายถึงการทาคความสะอาด การใสยา และการบิคแผลควยยาคที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค

ประโยชน์รองการทกตงบาคแผล

1. ถ้ามีการทกเชือก การทกตงบาคแผลจะช่วยให้เชือกควย
2. ช่วยป้องกันมิให้เชื้อโรคเข้าสู่บาคแผลใดโดยง่าย
3. ยาคที่บิคแผลจะช่วยให้บิคแผลของทริชอนาคะตงออกไป จะช่วยให้บาคแผลหายเร็วขึ้น
4. ยาคที่บิคแผลช่วยให้บาคแผลได้รับความอบอุ่น มีเชือกมาเลี้ยงบริเวณนั้นมาก ทำให้บิคแผลหายเร็วขึ้น
5. การใสยาจะช่วยให้ยาทกบาคแผลที่เรียวให้บิคแผลไป

ข้อแนะนำบางประการในการตกแต่งบาดแผล

1. ควรล้างมือให้สะอาดด้วยสบู่
2. ควรใช้ปากคีบจับสิ่งของ เครื่องใช้แทนการจับด้วยมือเปล่า
3. ถ้ามีบาดแผลสะอาด เช่น แผลมีคมบาด และมีแผลสกปรก เช่น แผลมีหนอง อยู่ใกล้เคียงกัน ให้ทำการตกแต่งบาดแผลที่สะอาดก่อน
4. ไม่นิยมใช้อัลกอฮอล์ เช็ดลงไปบนบาดแผลโดยตรง ให้ใช้อัลกอฮอล์ ทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรครอบ ๆ บาดแผลเท่านั้น ส่วนตรงบาดแผลนั้น ให้ล้างด้วยน้ำเกลืออุ่น ๆ
5. วิธีเช็ดบาดแผล ให้เช็ดจากข้างในออกสู่ข้างนอก
6. สำลีหรือผ้าปิดแผลที่ใช้นั้นควรทำลายเสีย เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค